

KÁLLAI KATALIN DAL A HIÁNYRÓL

FEDERICO GARCÍA LORCA: YERMA

Az oszloppal sok baja volt már Csiszár Imrének a Budapesti Kamarában, a Károly körúton. Kerülgették a Sade márkinében, ott magasodott a Kulcskeresőkben. A feladatot most a Yermában sikerült a legfrappánsabban megoldania. A szabad ég alatti jelenetknél terebélyes fa törzsének van

alcáz-
va, benn a házban pedig szentségtartó. Mindkét formában szimbolikus jelentőségű, ahogy elterpeszkedik a színpad közepén: kint, a fa tövében kegyetlen szenvedély burjánzik, ölés és ölelés, bent, a négy mozdíthatatlan fal között szenvedélysorvasztó erkölcsből lehet mellette leckét kapni. A környezet mediterrán, mondjuk, andalúziai, akár Garcia Lorca, a (dráma-) költő; fekete és fehér, de nem naturalista, inkább szimbolikus jelentésű, akár az oszlop meg a játék maga. A mozdulatoknak koreográfiájuk van, túlmutatnak

Kubik Anna (Yerma) és Újvári Zoltán (Juan)
(Koncz Zsuzsa felvétele)

önmagukon, többszörös jelentést kapnak az élőlények meg a tárgyak is - a két, fekete ruhába bújtatott karvalyszerű sógornő, a pásztora gyermekkel, akik egy-egy kimerevített pillanatban a semmiből tűnnek elő. Az éjszaka vándorai vagy épp a fényé, szenvedélyek hordozói vagy éppen békét jöttek osztani - ki tudná megmondani...

Szimbolikusan költői maga a mű is, Yerma drámája, az örült vággyal gyermekre áhítozó asszonyé. Szimbolikája megélné naturalista környezetben, de megél itt is, a halhatatlan ősfatövében, ahol egy bikának öltözött fiú és egy fehér ruhás leány a meleg éjszakán kultikus násztáncot jár. Ez az előadás legerotikusabb pillanata, de ez is inkább illusztrálja, semmint megjeleníti azt az őrjöngő vágyat, amely Yermát, az erkölcs béklyóit önként hordozó asszonyt feszíti. Ebben a vágyban a nász nem cél, hanem eszköz, a cél a gyermek, vagyis az önmagunk folytatásába vetett hit elnyerésének a bizonyossága. Az előadásból egyébként a nyilvánvaló szándék ellenére sem sugárzik a szexualitás. Ha az őt, alsóneműre vetkőztetett mosónő - az idegesítő fejhanganon kántáló Csonka Ibolyától a máskor erotikus színpadi jelenségnek mutatkozó Kerekes Viktóriáig - volna hivatott ezt a fajta funkciót betölteni, akkor az szomorú tévedés. (Bár gyaníthatóan inkább a főszereplőire koncentrálnó rendező krónikus figyelmetlenségéről van szó.)

Kubik Anna attól lesz Yerma, hogy szuverén egyéniség. Olyan, aki magától értetődő természetességgel kérdőjelez meg minden megkérdőjelezhető társadalmi konvenciót. Nem a társadalom ellen lázad ugyan, hanem a saját sorsa ellen, ám ez a lázadás, amely az ösztöneiből ered s egyáltalán nem tudatos, az első pillanattól fogva nyilvánvaló. Nem elfojtott, hanem rendre kitörő szenvedélyből fakad. Kubik Yermája nem titkolózik, sőt, állandóan és folyamatosan a bajával traktálja a környezetét. **Szerencsi Éva Mária már-már csak a saját anyasága fölötti, belé táplált szégyenérzet miatt őrzi a Yermával való barátságot.** Timár Éva vígkedélyű öregasszonya is megrémül a Yermában lakozó pusztító tüztől, Nemcsák Károly kissé merev Viktorja pedig ma-gától értetődően menekül messzire ugyanettől a pusztító, bár némileg félreértelmezett szenvedélytől.

Garcia Lorca Yermájának vállaltan idealisztikus gondolata, hogy utód (valamirevaló tett, gondolat, az embert túlélő emlék) csak valódi szerelemből (szendvedélyből, elhivatottságból, hitből, tehetségből) jöhet létre. Yerma, bár bizonyos szempontból rokonítható velük, ezért nem antik tragikus hősnő. A sors egymásba kapaszkodó láncszemeiből az egyik hibás szem az övé. A szerelemtelen házasságban van egy másik szenvedő fél: Juan, a férj. És ez az a koncepció-nális mozzanat, amely Csiszár Imre olvasatában

és a Juant alakító Ujvári Zoltán megfogalmazásában túllép a színházi konvención. Ujvári Juanja az egyik oldalról ellenszenvesen puhány, a másik oldalról a szenvedéseit férfiasan magában tartó, pedáns férj. Valójában azért marad alul Yermával szemben, mert kevésbé figyelem-re méltó egyéniség.

Yerma, miközben Mária jövődő gyermekének öltöget össze egy ingecskét, vad dalra fakad. Fájdalmas vonítása fölveri a délelőtti csöndjét. A magányos ének, amely nagyszínpadra is elegendő energiával szól, harsányan prózai leírás egy lelkiállapotról. Máskor: Juan - a házon kívül csöppet sem - félszeg tekintetete próbálja nyugtatni Yermát. A szava indultatos, a szeme

kérlelő. Akaratlanul ellágyul, ahogy az asszonyra néz. Ez a tekintet tárgyilagosabban tragikus Yerma vibráló szenvedélyénél. Állnak. Köztük ott az oszlop.

Federico García Lorca: Yerma (Budapesti Kamaraszínház a Károly körúton)

Fordította: Németh László. Zene: Márta István. Diszlet: Vayer Tamás m. v. Jelmez: Szakács Györgyi m. v. Koreográfus: Juhász Anikó. Asszisztens: Farkas Mari. Rendezte: Csiszár Imre.

Szereplők: Kubik Anna, Szerencsi Éva, Timár Éva, Olsavszky Éva m. v., Andai Györgyi, Bodor Erzsébet, Kerekes Viktória, Csonka Ibolya, Illyés Mari, Huszár Orsolya, Létay Dóra, Somfai Éva, Kóti Kati, Ujvári Zoltán, Nemcsák Károly.